
První po bohu

První po Bohu byli samozřejmě panovníci. Od kdy? My jsme vzali za počátek dobu Karla Velikého, ale mohlo to být i dřív. Jisté je to, že panovník si tím dodával důležitost, podporoval svou svrchovanost, vyvyšoval se nad jiné. A ti to mlčky schvalovali. Může se nám to – občanům 21. století žijícím na Západě s jeho kulturou – zdát absurdní, ale tím to nesprovodíme ze světa. Bylo to prostě tak. A z toho vyplynulo i množství činů, které nám dnes připadají neuvěřitelné.

Kdo dal právo Filipovi IV. Sličnému zničit templáře? Kdo nechal Zikmunda Lucemburského tak dlouho čekat na české království, že přitom byla spousta mrtvých? Kdo Karlovi V. poskytl možnost provdávat své sestry za naprosto nevhodné ženichy? Kdo Fridrichovi II. dovolil rozpoutat války s tisíci mrtvými, a přitom založit cosi tak půvabného, jako je Sanssouci? Ano, zdá se to vyplývat právě z toho jediného, z toho, že oni byli První po Bohu. Ale už tehdy byl přinejmenším jeden, který na to nedbal, který vyslovil onu rouhačskou větu: Král nemá moc od Boha. Vilém Oranžský za to zaplatil životem, ale jednou vyslovená pravda byla na světě. I když potom se na ni na staletí zapomnělo. Snad že ti První po Bohu udělali i něco velkého, zase tam sice byly mrtvoly, ale ty se časem vytratily a Versailles Ludvíka XIV. žilo. Stejně jako barokní Drážďany a míšeňský porcelán, které spatřily světlo světa za Augusta Silného. A krásný Petrohrad Petra Velikého. Jindřich Mořeplavec dál mohl vysílat své lodě na jejich objevné plavby... O tom vypráví tato knížka.

Petr Veliký

Stalo se to docela nedávno. Zase jsme pili, zase bylo veselo, zase jsme se dobře bavili. Já měl právě tak akorát, když slyším, jak Danilyč Menšikov někomu vykládá, že on se ničeho nebojí. On ničeho – a já?

Měl bych říct, že samozřejmě se nebojím ničeho, já, Petr I., ale nebyla by to pravda.

Nemůžu to říkat nahlas, ale já se bojím tmy.

Kreml znamená rusky pevnost, ale o pevnosti se nedalo mluvit. Představte si ubohý paláček jenom ze dřeva. Měl dva pány, cara a patriarchu. Ale vládl mu třetí pán, tma. Světlo totiž dovnitř nemohlo. Taky kudy, těmi malými okénky? A tak se svítilo svíčkami, které jen tak poblíkávaly, a ze všech koutů na vás cíhala tma.

Tma, symbol moci střelců. Kdože byli střelci? Jakási palácová stráž Kremlu, staří lidé, mocní, přívrženci cara a staré víry. A první ruská armáda. Spousta lidí, přes dvacet tisíc, to abyste věděli, s jakou silou jsem se musel utkat. Rusko bylo obrovské, na východě Astrachaň a Kaspické moře, Ural, na západě a na jihu leželo Švédsko, Smolensk a Kyjev, Černé moře patřilo Turkům. V tom všem žilo osm milionů Rusů – to byla opravdová říše.

Můj otec se jmenoval Alexej, spíš mnich než car. Jeho žena Marie Miloslavská zemřela při porodu čtrnáctého dítěte. Čtrnáctého, považte. O dětech, které zůstaly naživu, se předpokládalo, že nástupcem cara bude Fjodor. Měl úbytě a strašné množství neduhů. Další v pořadí Ivan byl slepý, chromý a dost duševně zaostalý. Jenom sestra Sofie sršela energií. Všichni tihle se po matce jmenovali Miloslavští.

Za rok potom car poznal Natálii Naryškinovou, moji krásnou a černookou matku, veselou a moc toužící po zábavách. Tu ochraňoval Ivan Naryškin, její bratr. A vznikl tady hned nový klan ochránců samotné carevny. Miloslavští proti Naryškinovcům.

Já jsem se narodil rok poté, 1672. A otec se mnou nadchl, především jsem prospíval, měl jsem kudrnaté vlasy, teď se zdálo zcela jasné, kdo se ujme vlády po něm.

Bylo mi půl čtvrtého roku, hrál jsem si s bubínkem a činely, tyhle nástroje mě oba doslova nadchly, a taky jsem měl na hraní moře vojáčků.

Peťulko, Peťulinko – to se ozývá matka.

Neříkej mi tak, já jsem veliký a jednou budu i mocný car. Uvidíš! odpovídám jí, ale jenom Bůh ví, jestli tomu věřím.

Vojáčci a lodě, to bylo moje dětství. To všechno říkám jenom proto, aby si každý udělal názor, jak to u nás chodilo.

Sedmačtyřicetiletý otec se při každoročním žehnutí vod řeky Moskvy nachladil a zemřel.

Mně byly čtyři roky. Carem se stal patnáctiletý Fjodor, ten stále churavý.

Co vypuklo pak, radši nechtějte vědět. V tahanicích, které nastaly, jednou vítězili Miloslavští, podruhé Naryškinovci, já s matkou a sestrou Natálií jsme zmizeli z veřejného života, docházel za námi jenom domácí učitel. Ten mě moc nenaučil, jenom mi vyprávěl dějiny carů, odtud jsem asi získal množství svých plánů, jež mi kreslili dvorní umělci.

Teď mi vykládej o Ivanovi Hrozném. Anebo ne, o Alexandru Něvském, sám jsem si přikazoval, co se bude učit.

Nikita Zotov se jmenoval můj učitel, nikdy mu to nezapomenu, vždycky jsem ho měl nablízku. On totiž pil, a ne málo.

Znal jsem z paměti celé texty církevní literatury, ale gramatika mi zůstala tajemstvím. Věděl jsem něco z historie, geografie i kosmografie, ale psal jsem, jak jsem slyšel, latinkou i azbukou. Zato jsem měl nezkrtnou touhu všechno sám poznat a taky umět udělat.

Když už jsem potřeboval něco opravdu vědět, spočítat si, tak tu byla ještě v Moskvě osada Německá svoboda, a tam Holandan Timmermann.

Tam jsem se učil své aritmetice, geometrii, dělostřelbě a všem dalším vojenským vědám. Snil jsem o tom, že jednou udělám z Ruska mohutnou říši. Oni, teď myslím na tehdejší vládců Ruska, o tom neměli ponětí.

Všichni cizinci disponovali lepšími nástroji než Rusové, to mně bylo vždycky divné. A chodili mnohem lépe oblečení, měli přiléhavé kabátce, elegantní kalhoty a špičatou obuv. Nikde žádný plnovous, dlouhý plášť, mohutná beranice, nemotorné holínky.

Dělal jsem si, co jsem chtěl, a já toho nechtěl moc, jenom si hrát na vojáčky. Bylo jasné, že ti opravdoví mi jednou pomůžou k moci... Byl jsem docela spokojený.

Pak sotva dvacetiletý Fjodor umřel, mně bylo deset a stal jsem se carem. Ale nevládl jsem sám, se mnou vládl Ivan a matka, dost nerozhodná, příznejme. A s ní vládli střelci. Takže se své role chopila Sofie. Posílala střelcům různé dárky, slibovala jim, že by jim vyplatila zadržovaný žold. Byla opravdu chytrá.

Začala intrikovat, ach ano. Trochu to přehnal, střelci vtrhli do Kremlu, prolézali ho, všude svítily jenom svíčky. Všude, protože všechno halila tma, strašlivá tma, ohromné sály Kremlu se do ní nořily, a my se v té tmě schovali jako myši.

Tři dny to trvalo, tři hrozná dny. Jednoho vyhodili z okna, tam na zemi ho jiní rozsápali.

Maminko, já se hrozně bojím. Ano, tady to je, zase tma, ta hrozná tma.

Psst, Peťulko, ať nás nenajdou, přihrb se, tady je v koutě taková tma... I tma, jak je vidět, může být ochranou, ale to mně nepřišlo divné.

Může se mi někdo divit, že jsem od téhle chvíle nenáviděl střelce, jejich starou, nezkaženou víru, které se dalo všechno nakukat? Nenávidím Moskvu plnou dřevěných domů, velkých sálů s malými okénky a uvnitř spoustou tmy i ve dne, když venku svítilo sluníčko. Natož v noci... Ze tmy mám strach, tmy se hrozně bojím.

Tmy – a velkých sálů, to mi zůstalo dodneška, musí se mi snižovat strop, abych usnul. A Kreml, s těmi velkými tmavými sály.

Já strašlivě nenávidím Kreml.

UVědomil jsem si, že tohle chci jednou změnit. Předělám střelce, postavím nové hlavní město plné světla, plné barev, plné slunce.

Zatím vše ovládala Sofie, dělala regentku mně a mému nevlastnímu bratrovi, skoro šestnáctiletému Ivanovi. Byla to docela pěkná situace, dva carové a třetí vládla...

Ivan se oženil, ačkoli koktal, vzal si Praskovju, měl s ní dceru, a já hned věděl, že se o ně jednou budu muset postarat. O své sourozence jsem se náhodou vždycky dobře staral. Já zatím seděl v carském paláci na trůnu, za kterým byla zvláštní kabina, odkud Sofie napovídala nám oběma, co máme říkat cizím vyslancům. Ona nemohla, z toho by se dalo něco vytěžit. Ale zatím nebylo co.

A potom jsem odjížděl za matkou, nejrádši za Moskvu, na statek na řece Jauze. Opravdový exil, maminka si musela vypůjčovat peníze od patriarchy, abych netrpěl nouzí. Jak já nenáviděl Sofii...

Nesnáším Sofii. Zabil bych ji, to jsem si myslel a asi bych to udělal.

Zábava střídala zábavu, byly to pro mne samé příjemné věci. Jezdil jsem na pramici a hrál si na vojáky. Na vojáky, a Sofie to podporovala. Dobře se mě tak zbaví, to nejspíš předpokládala.

Sofie nevládla sama, měla rádce a přítele, taky se říkalo, že si ho snad chce vzít. Vasilij Golicyn byl pochopitelně vzdělaný, velice dobře se vyznal v diplomacii, ale jako vojevůdce nestál za zlámanou grešli. Vytáhl do války proti Turkům, ti zapálili step a bylo to, Golicyn se musel vrátit. A další tažení, stejně marné jako to první. Sofie mu psala listy, asi se už necítila jistá svým postavením.

Zapřísahám vás, dejte na sebe pozor, raději se vraťte. Komu by tohle její dětinské zapřísahání prospělo...

A já se věnoval svým dětským hrám. Přitom jsem se naučil dělat se dřevem, to mě taky moc bavilo, lodě potřebovaly spoustu oprav. Dřevo jsem měl moc rád, vyřezával jsem do něj, umíralo a přitom nádherně vonělo.

Měl jsem zbraně, spoustu zbraní, státní zbrojnice mi byla plně k dispozici. Kasárna, lodě, celé dva pluky patřily mně. Vojáci mi dělali pomyšlení. Já se nad ně nepovyšoval, nikdy jsem nepřijal vyšší hodnost, to ne, byl jsem jeden z nich. Už to přestávaly být dětské hry. Už se z nich Sofie nemohla radovat.

Petulko, musíš se oženit, to je hrozné, takhle marníš zbytečně čas.

...